

దీర్ఘమైన నిట్టూర్పువిడిచి ఆమె ఆవృద్ధ వైద్యుణ్ణి తేరిచూచింది. ఎంత ఆయాసంగా వున్నా తాను ఇంతిసేపటినుంచీ చెప్పిన సంగతులు డాక్టరుకు ఏమీ బోధపడలేదని పద్మావతి అనుకుంది. ఆసంగతులు మళ్ళీ బాగ్రత్తగా చెప్పడానికి పూనుకుంది.

'డాక్టరుగారూ! నేను చెప్పిన సంగతులు మీకు కొంచెంకూడా బోధపడలేదని నాకు తోస్తుంది. ఈవిషయంలో భ్రాంతిఅనేది నాకు ఎంతమాత్రంలేదు. నేను నాకళ్ళతో స్పష్టంగా ఆయన్ని చూశాను. కొద్దిరోజులైనా కాపరం చేయకపోయినా ఆయన్ని గూర్చి నేను భ్రాంతిపడ్డానంటే అది సమ్మతానిసంగతి. ఆయన గుండ్రనిముఖం, విశాల నేత్రాలూ, ఎర్రటి పెదవులూ మరిచిపోవాలన్నా నాకు మరుపుకురావు. ఈవేళటికి సరిగ్గా ఐదేళ్లు అయింది మా పెళ్ళిఅయి. నేను మొదటవెళ్లేసరికి ఆయన ప్లాటుఫారంమీద లేరు. రైలు రాకకోసం నిరీక్షిస్తూ నేను ప్లాటుఫారంమీద తారట్లు ఆడుతూవున్నాను. కొంతసేపటికి ఆయన అక్కడకూర్చుని వుండడం నాకు కనిపించింది. ఆయన పరువు చుట్టూ, నూలుకేసు ప్రక్కనే వున్నాయి. నేను వెనకముఖంగా పచారుచేస్తూ వున్నప్పుడు వచ్చి ఆయన అక్కడ కూర్చుని వుండాలి—'

డాక్టరు మధ్యలో అందుకున్నాడు: 'నాకు బాగా బోధపడ్డది. ఇది మూడోసారి నీవు చెప్పడం. అతని కళ్లల్లో నీకు ఏదో విడ్డూరపు చూపు కనిపించింది. భయపడ్డావు. అయినా అతనితో మాట్లాడాలని నీకు కుతూహలం కలిగింది. అతనితో మాట్లాడడానికి ధైర్యం తెచ్చుకోవాలనే ప్రయత్నంలో నీవు అటూ ఇటూ పచారుచేస్తున్నావు. అతను నీకేసి

నిదానించిమాడ్డం, నిన్నుపిలవడం నీకు తెలుసు. అయినా నీకు భయంవేసింది. ఇంతలో రైలువచ్చింది. నీసంగతి నీకు తెలియకుండానే నీవు రైలుఎక్కేవు. రైలు కదులుతూవుండగా అతను ఏదో మాట్లాడబోయినట్లు అతనిపెదవులు కదిలాయి. అతని కంఠస్వరం నీకు వినిపించిందికాని అతను ఏమి చెప్తున్నాడో మాత్రం నీకు తెలియలేదు. ఇంతేనా?'

పద్మావతి అవునన్నట్లు తలచూపింది.

'అమ్మాయి! మనస్సులో అలోచించుకో-నీవు చెప్పేవిషయం ఎంత అసంభవంగా వుందో. చదువులయితేగాని కార్యంచేసుకోనని పట్టుపట్టిన అతను ఆరునెలక్రితం మదరాసులో బి. యల్ క్లాసు చదువుకూ మోటారుబస్సుప్రమాదంలో చనిపోయాడని నీవే నాతో ఇదివరకు చెప్పివున్నావు. అప్పటికి బ్రతికివున్న మీ అమ్మకూడా నీబాల్యవైధవ్యానికి గుండెలు కొట్టుకుంది. ఆరునెలలక్రితం చనిపోయిన అతను ఇప్పుడు రైలు ప్లాటుఫారంమీద కనిపించడంలే సమ్మతగిన విషయమేనా? అతని చావు ఆనాటి వార్తాపత్రికల్లో పడిందాయను! అతని తల్లిదండ్రులు వచ్చి నిన్ను పరామర్శకూడా చేశిపోయారాయను! ఇంకా ఎందుకు వెట్టిపడతావు, తల్లీ! ప్లాటుఫారంమీద అతను నీకు ఎల్లా కనిపిస్తాడు?'

ఆమె డాక్టరుకేసి కొరకొరా చూశింది.

'డాక్టరుగారూ! మీకు ఇంకా బోధపడలేదు. సరిగ్గా ఈవేళకి ఐదేళ్లు అయింది మా పెళ్ళిఅయి. ఆయనికి నేనంటే ఎంతోప్రేమ. ఏపండక్కివచ్చినా ఆయన నాకోసం మద్రాసు నుంచి ప్రత్యేకంగా ఏదోవకటి తెస్తూనే వుండేవారు. సరిగ్గా ఈవేళకి మా పెళ్ళిఅయి

ఐదేళ్లు అయింది కాబట్టే ఆయన నన్ను చూడడానికని అక్కడికి వచ్చేడు. పాపిష్టి దాన్ని. నాకు ఆయనతో మాట్లాడే ధైర్యం లేకపోయింది. మాట్లాడివుంటే ఈసారి నాకు ఆయన ఏమి బహుమానం చేశేవారో!"

వృద్ధవై ద్యుకు తిరిగి చెప్పడానికి ప్రారంభించేడు :

'అమ్మాయి! నేను చెప్పేది విను. నామాటలంటే కొంచెం గుఱివుంచు. ఇప్పుడు నీవు చెప్పినవిషయం నీకంటే నాకు బాగా బోధపడ్డదని నీవు అంగీకరించితీరాలి. అతను చనిపోతూ ఉన్నాడని నీకు తెలుసం. మీ ఆమ్మ అతని మరణవార్త విన్నప్పటినుంచీ మంచంపట్టి మరణించింది, లేక లేక వుట్టిన ఒక్క కొడుకూ మరణించేడని నీ ఆత్మమామలు నమస్తమూ వదిలేసి కాశీ లేచిపోయారు. పోతూపోతూ వచ్చి నిన్ను చూశిపోయారు. ఇవన్నీ మినాహాయింపులు లేని సత్యాలని నీకు నేను వేతే చెప్పవలసిన పనిలేదు. ఇక అతను ప్లాటు ఫారముమీద నీకు ఎల్లా కనిపిస్తాడు? ఇది అంతా నీమనస్సుకు పట్టిన భ్రాంతి అనుకో. నీమనస్సు చాలా ఉద్వేగంగా వుంది ఐదు అవడంతోటే రైలుమీద రాజమండ్రి వెళ్లు. సినిమా చూడు. తిరిగి తొమ్మిది గంటల బంజిలో వచ్చేయి. నూ అమ్మాయిని కూడా తీసుకు వెళ్ళి. కులాసాగా కబుర్లు చెప్పకోండి. ఈ వేళ ప్రోద్దున రాజమండ్రి ప్లాటు ఫారముమీద జరిగినవని నీవు అనుకునే సంగతులన్నీ మరిచిపో. సినిమా చూడడంలోటే తిరిగి ఇక్కడికి వచ్చేయండి. రాజమండ్రిలోకంటే కొవ్వారులో గాలి పరిశుభ్రంగా వుంటుంది. నీవంటి వారికి శుభ్రమైన గాలి ఎంతైనా అవసరం. రాత్రి రాజమండ్రి నుంచి వచ్చిన తర్వాత కళ్ళు బాగా మూసుకువచ్చే వరకు హోమ్లోనే వా

యించు. రాత్రి బాగా నిద్రపట్టించంటే ఉదయానికి నీకు స్వస్థ చిత్తం కలుగుతుంది.'

డాక్టరు చెప్పే వన్నీ వట్టి చేదస్తపుమాటలని ఆమెకు తోచింది. ఆనాడరమందస్థితం చేశింది. మూడు నెలలుగా అతను తనని రోజూ తల అంటుకోమనీ, రోజూ సంగీత సాధన చేయమనీ, నాటకాలకు వెళ్ళమనీ, సినిమాలకు వెళ్ళమనీ, ఒంటరిగా కూర్చోవద్దనీ, అస్తమానూ చెలికత్తెలతో కబుర్లు చెబుతూ వుండమనీ నిర్బంధిస్తూ వున్నాడు. ఈ డాక్టర్లు ఇంత తెలివిమాలిన మూర్ఖులేనూ అని అనుకుంది. ఏసినిమాకుపోయినా ఒక నాయకుడు, నాయక—తెరమీద ముద్దులు, చెవులో మాటలు. తాను, తన మధుసూదనరావు జ్ఞాపకం వస్తారు. గ్రామఫోను పెట్టుకుందామంటే తన వద్ద ఉన్న స్టేట్లు అన్నీ స్త్రీపురుష ప్రేమను తలపించేవే! ఏదేనా సవల చగువుదామంటే నవల్లనిండా వలపుగొడవే! చెలికత్తెలతో మాట్లాడుతూ వున్నా వాళ్ళ సంభాషణల్లో అప్పుడప్పుడు ప్రణయ సంబంధమైన హాస్యాలు వస్తూ వుంటాయి. చిత్తం అన్యధాయత్తం చేసుకోడానికి చేసే ఈ ప్రయత్నాలన్నీ మాను పట్టిన వుండుమీది లోక్కను వూడతీసి వుండుమాస్పడానికి ప్రయత్నించడంలాగున వుంటుంది. అయినా ఆమె డాక్టరు చెప్పిన దానికి అంగీకరించింది. వాళ్ళ అమ్మాయిని పంపిస్తానని చెబుతూ అతను వెళ్ళిపోయినాడు.

౨

డాక్టరుగారి కూతురు, పద్మావతి చెలికత్తె అయిన లక్ష్మీదేవి వచ్చింది. కాని పద్మావతికి ఆవేళ సినిమాకిపోవడం ఇష్టం లేకపోయింది. మేడమీదకుపోయి గోదావరి వైపుకు ఉన్న గదిలో కూర్చున్నారు. అప్పుడే కనుచీకటి పడుతూ వున్నది. గోదావరి అవతల బద్దన

ఉన్న పేపరుమిల్లు పొగగొట్టం స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. రాజమండ్రి గోదావరి గట్టున ఉన్న ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు కూడా కనిపిస్తున్నాయి. ఒకనాడు తన్నూ, తనతల్లిని తీసుకుని వెళ్ళి మధుసూదనరావు పేపరుమిల్లు, ఎలక్ట్రిక్ పవర్ హౌసు చూపించేడు. ఆనాడు పేపరు మిల్లుదగ్గరా, పవర్ హౌస్ దగ్గరా బండిలో నుంచి దిగేటప్పుడు తన చెయ్యి పద్మావతికి ఊతం ఇచ్చేడు. అతనివలని స్వర్ణసుఖం ఆమెకు అంతే.

ఆరోజు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆమె కళ్ళు మెంబడి నిళ్లు సంతతధారగా కరుస్తూ వున్నాయి. లక్ష్మీదేవి ఏదో ఊరుడింపుమాటలు చెబుతూవుంది. ఇంతలో ఊరునుంచి లక్ష్మీదేవి భర్త వచ్చేడని కబురు వచ్చింది. భర్తవచ్చే డన్నమాట వినడంతోనే ఉత్సాహంతో లక్ష్మీదేవి తాను పద్మావతితో చెబుతూ వున్న వాక్యం పూర్తిచెయ్యకుండానే వెళ్ళిపోయింది.

పద్మావతికి ఈపరిస్థితి మరింత దుర్భరమైన మానసిక వేదనాన్ని కలిగించింది. లక్ష్మీదేవి మగనిలాగే తనమగడుకూడా అప్పుడు వస్తే ఎంతబాగుండును? పోనీ, మగనిదగ్గరనుంచి వుత్తరమేనా వస్తే చాలు.

మేడమీదనుంచి క్రిందకిదిగివచ్చి సావిట్లో ఉత్తరాలపెట్టెలో చూశింది అందులో ఉత్తరాలు ఏమన్నా పడివున్నాయేమో అని. ఉత్తరంలేదు, ఉద్ధరిలేదు.

3

మళ్ళీ మేడమీదకు వెళ్ళింది. ఇంట్లో దీపం వెలిగించాలనే జ్ఞానం ఆమెకు ఇప్పటికి కలిగింది. దీపం వెలిగించి ఆమె పడకకర్చీలో వాలింది. కళ్లు మూసుకుంది. దీపంకాంతి గన్న గన్నగా మూతలువడ్డ ఆమె కనురెప్పలమీద

నాట్యంచేస్తూవుంది. ఆమె కళ్లు తెరచి చూశేసరికి ఎదురుగుండా మంచంమీద తనభర్త మధుసూదన రావు కూర్చునివున్నాడు. విలాసంగా తన్ను చూస్తూవున్నాడు. నవ్వుమొగంమీద అతని కళ్లు నాట్యంచేస్తూవున్నాయి. పాలకంటె తెల్లనైన అతని దంతపంక్తిమీద తాను వెలిగించిఉంచిన దీపపుకాంతి ప్రస్ఫుటంగా పడుతూవుంది.

‘పద్మా! ఏమిటి ధ్యానిస్తున్నావు?’ అని మధుసూదనరావు అడిగేడు.

ఆమె అతనికేసి నిర్ఘాంతపోయి చూశింది. ఆపాదమస్తకం ఆమె ఒక్కసారి భయంచేత కంపితురాలయింది. అయినా మూల్లాడడానికి ఎట్లో గొంతు పెగలలేనుకుంది.

‘మధుసూదనా! మధుసూదనా! మీరేనా?’ అన్నది. మగణ్ణి పేరుతో పిలిచినందుకు ఆమె సిగ్గుతో కుంచినపబడ్డది.

‘ఇంకా ఎవళ్లైనా వస్తారనుకుంటున్నావా?’ అని అతను అడిగేడు. కలకలనవ్వేడు. చాలాకాలంక్రిందట విన్న మనోహరమైన కీర్తన మళ్ళీ చెవినిపడ్డట్టు ఆమె ఆనందించింది.

‘మధుసూదనా! నిజంగా మీరు మధుసూదనరావుగారు కారని నానమ్మకం. నానమ్మకం నిజంగా అంతే. మీరు మధుసూదనరావు గారు కారు.’ అని ఆమె అంది.

అతడు మళ్ళీ కలకల నవ్వేడు. తెల్లని ఆతని పలువరుస ఆదీపుకాంతిలో తేజ రిల్లింది. ‘అయితే! నేను మరిఎవర్ని?’ అని ఆతను ప్రశ్నించేడు.

‘మీరు మధుసూదనరావుగారే! మధుసూదనరావుగారే! మధుసూదనరావుగారు కారా?’

‘బాగావుంది, పద్మా! బాగావుంది! ఓ దేయ్యూన్నో భూతాన్నో అనుకుని అక్కడ కూచుని నాకేసి వూరికే నిర్ఘాంతపోయి చూడకు. కాస్త తాగడానికి మజ్జిగతేటో, నిమ్మరసమో, మంచినీళ్లో పట్టుకురా!’ అని అన్నాడు అతను.

పద్మావతికి ప్రాణాలు లేచినవచ్చేయి. ఉబ్బెత్తుగా ఉత్సాహం కలిగింది. లేచి అతని దగ్గరకు వెళ్లింది. అతనిమొగం చెమటతో చెమ్మగిలివుంది. ఆమె అతన్ని ముద్దుపెట్టుకుంటూవుండగా అతనిముంగురులు చెదిరి ఆ మెకళ్లకు అడ్డంపడ్డాయి.

‘నిన్ను చూడ్డానికి రావాలని ఎన్నిసార్లో ప్రయత్నించాను, పద్మా!’ అని నెమ్మదిగా అన్నాడు.

‘నిజంగానా! మధుసూదనా!’

‘ఈవేళపొద్దున్న రాజమండ్రిస్లాటుఫారం మీద నువ్వు కనిపించేవే. నాతో మాట్లాడుతావని అనుకున్నాను. ఏం, పద్మా! నన్ను పలకరించేవేకావు.’

‘అయితే మధుసూదనా! స్లాటుఫారం మీద కనిపించింది మీరే అన్నమాట?’

‘ఏం? పద్మా! ఈవేళ నీకు అడుగడుక్కి సందేహాలే తోస్తున్నాయి? నిజంగా నేనే. నాతో మాట్లాడితే నోటిముత్యాలు రాలిపోతాయి అనా ఏమిటి రైలుఎక్కి వెళ్లిపోవచ్చావు!’

పద్మావతి అతనికేసి తేరిపారి చూశింది. అతనికళ్లూ, ఆమెకళ్లూ వియ్యమందినాయి. తనవేళ్లతో అతనిచెక్కిలి నిమిరింది.

‘మధుసూదనా! నేనేమో భ్రాంతిపడుతున్నానని డాక్టరుగారు అంటున్నారు. కాని, నాకు తెలుసు; నేను కొంచెం చొరవచేసి వుంటే నీవు నాతో మాట్లాడివుండువు.’

మధుసూదనుడు ఆమెభుజంమీద చెయ్యి వేళి పట్టుకున్నాడు నెమ్మదిగా ఇట్లా చెప్పినాడు :

‘పద్మా! చాలానోజలనుంచి నీదగ్గరకు రావాలని అనుకుంటూ వున్నాను. నేనిప్పుడు చాలా అలసిపోయివున్నాను. తిరిగి రావడంఅంటే చాలాకష్టం. ఇప్పటికే చాలా నెలలు అయింది. నేను నిర్బంధిస్తున్నానని అనుకోక నీనో నీవు ఆలోచించుకొని తుది నిర్ణయానికి రా. నేను చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను. నిని తుదినిర్ణయం చెయ్యి. ఈనాటికి సరిగ్గా మనవివాహంబి ఐదుఏళ్లు ఐది. చదువు పూర్తిఅయితేకాని కార్యం చేసుకోనని మూర్ఖించేను. ఇటీవల మీఅమ్మ కూడా మరణించింది. నిన్ను ఒంటరిగా వుంచడం నాకు ఇష్టంలేదు. నిన్ను తీసుకువెళ్లడానికి వచ్చేను. నీకు ఇష్టమైతేనే నిన్ను తీసుకువెళతాను. నాతోటి వచ్చెయ్యడానికి నీకు ఏమీ అభ్యంతరం లేకపోయినట్లుఅయితే నీవు వెంటనే నాతో వచ్చెయ్యాలి, నీకు చాలాభయం వెయ్యవచ్చు. ఇతనితో వెళ్లడానికి ఎందుకు ఒప్పుకున్నానా అని నీకు విచారం గలగవచ్చు. కాని నీతో నేను ఒకమాటమాత్రం చెప్పవలసివుంది. నేను ఇప్పుడు నిన్ను వదలివెళ్లిపోయానంటే తిరిగి రావడం చాలాదుస్టరం. నేను చాలాదూర ప్రదేశానికి పోవలసివుంది.’

జబాబుగా పద్మావతి మధుసూదనునికం తానికి తనరెండుచేతులు పెనవేసింది; గట్టిగా అతణ్ణి కాగలించుకుంది.

‘మధుసూదనా! ఒక్కనిమిషం ఆగు. దారిలో తిండానికిగాను ఏమైనా మనచేతి సంచితో వేసుకుని వస్తాను.’

మధుసూదనుడు నవ్విన్నాడు :

'వెట్టిదానా! నీకేమీ అక్కర్లేదు. ఉన్న పట్టున వచ్చేయి.' అన్నాడు.

'మధుసూదనా! అయితే, పద, త్వరగా పోదాం పద. నేను సిద్ధంగా వున్నాను.'

ఆదంపతులు లేచారు. అనాటిఉదయం రా జమండ్రిరైలుస్టేషనులో పద్మావతి చూచిన మాదిరిగా అతనిపరువుచుట్ట కట్టబడివుంది. నూటుకేసుకూడా అదేమాదిరిగా వుంది.

'పద్మా! భయపడనని వాగ్దానం చెయ్యి. నేను చెప్పినట్లల్లా చేస్తానని ఒట్టువెయ్యి.' అన్నాడు అతను.

'వాగ్దానం చేస్తున్నాను. ఇదిగో ఒట్టు కూడావేస్తున్నాను.' అని ఆమె అంది.

అతనితో ఆమె పక్కగదిలోకి వెళ్లింది. ఆగదికి గోదావరివైపున ఉన్న ఊచల్లేని పెద్ద కిటికీ తీసివుంది. మధుసూదనుడు ఆకిటికీలోకి ఎక్కి కూచున్నాడు.

'పద్మా! నేను సయ్యం అంటాను. నాచెయ్యి గట్టిగా పట్టుకో. నీరూ నేనూ ఇట్లాగే పోదాము. ఏమీ భయపడకు. నాచెయ్యి మాత్రం గట్టిగా పట్టుకో. నిన్ను నేను తీసుకుపోతాను. నిన్ను నేను వదలిపెట్టనని నమ్ము.'

అతడు దొడ్డిలోకి తొంగిచూశాడు. ప్రక్కలోడ్డుమీదికి దృష్టి సారించాడు. అవతల ఉన్న ఇళ్లమీదికి చూపు బరిచాడు. దూరాన్ని ఉన్న గోదావరిమీదికి దృష్టి సారించాడు. సయ్యం అన్నాడు. ఆమె అతనిచెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుంది. మేడమీద ఆగదిలో ప్రాణమున్నది యేదీ మరునిమిషాన్ని లేదు.

... ..

మధుసూధనుడు ఆమెను వదిలిపెట్టేశాడు కాబోలు మఱునాడు ఉదయాన్ని కోస్తూరు ప్రజలు సరిగ్గా ఆకిటికీక్రింద దొడ్లో పద్మావతి శవాన్ని చూశారు.

తెలుగు వారి మునిసిపాలిటీలు : వాటి జనాభా

[ఈ మునిసిపల్ పట్టణములకు వానివాని జనాభానుబట్టి వరుస నెంబర్లు ఈయబడినవి.]

1. కాకినాడ	...	65,952	16. కడప	...	22,602
2. గుంటూరు	...	65,179	17. చిత్తూరు	...	22,018
3. రాజమండ్రి	...	63,526	18. ప్రొద్దుటూరు	...	20,124
4. రెజవాడ	...	60,427	19. తిరుపతి	...	19,138
5. ఏలూరు	...	57,342	20. చీరాల	...	18,853
6. విశాఖపట్టణం	...	57,303	21. పెద్దాపురము	...	17,338
7. బందరు	...	56,928	22. పాలకొల్లు	...	16,906
8. బళ్లారి	...	47,578	23. ఒంగోలు	...	16,672
9. నెల్లూరు	...	45,895	24. చిక్కాచిల	...	16,588
10. విజయనగరం	...	44,696	25. వరసారావుపేట	...	15,403
11. ఆదోని	...	35,635	26. అనంతపురము	...	15,099
12. కర్నూలు	...	35,314	26. హిందుపురము	...	14,211
13. తెనాలి	...	34,580	28. తాడిపత్రి	...	12,620
14. అనకాపల్లి	...	23,376	29. రీఘువిపట్టణం	...	9,550
15. వంద్యాల	...	22,603			